

Zarina NAMOZOVA,
O'zMU Ijtimoiy fanlar fakulteti talabasi
E-mail: namozovazarina1109@gmail.com

PhD G.Esanova taqrizi asosida

SUN'IY INTELLEKT VA RAQAMLI SIYOSATNING ZAMONAVIY BOSHQARUV TIZIMLARIDA TUTGAN O'RNI: O'ZBEKISTON TAJRIBASI VA XALQARO TAJRIBA

Аннотация

Ushbu maqolada sun'iy intellekt va raqamli siyosatning zamonaviy boshqaruv tizimlaridagi o'rni tahlil qilingan. Kirish qismida raqamli texnologiyalar davrida siyosiy boshqaruvning dolzarbligi asoslangan. Metodologiyada qiyosiy tahlil va kontent-analiz usullaridan foydalanilgan. Natijalar qismida O'zbekistonda elektron hukumat tizimi, ochiqlik va shaffoflik siyosati, shuningdek, sun'iy intellektning davlat boshqaruviga kiritilishi misolida amalga oshirilgan islohotlar yoritilgan. Muhokamada esa xalqaro tajribadagi ilg'or yondashuvlar bilan qiyoslab, siyosiy qarorlar qabul qilish va fuqarolik ishtirokini kengaytirishdagi ahamiyati ko'rsatib berilgan.

Kali so'zlar: Sun'iy intellekt, raqamli siyosat, zamonaviy boshqaruv, elektron hukumat, siyosiy islohotlar, fuqarolik ishtiroki, O'zbekiston tajribasi, xalqaro amaliyot, shaffoflik, siyosiy qarorlar.

"THE ROLE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND DIGITAL POLITICS IN MODERN GOVERNANCE SYSTEMS: THE EXPERIENCE OF UZBEKISTAN AND INTERNATIONAL PRACTICE"

Аннотация

This article analyzes the role of artificial intelligence and digital politics in modern governance systems. The introduction substantiates the relevance of political governance in the era of digital technologies. The methodology applies comparative analysis and content analysis methods. The results section highlights the reforms implemented in Uzbekistan through examples such as the e-government system, policies of openness and transparency, as well as the integration of artificial intelligence into public administration. In the discussion, these developments are compared with advanced international practices, emphasizing their importance in political decision-making and expanding civic participation.

Keywords: Artificial intelligence, digital politics, modern governance, e-government, political reforms, civic participation, Uzbekistan's experience, international practice, transparency, political decisions.

"РОЛЬ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА И ЦИФРОВОЙ ПОЛИТИКИ В СОВРЕМЕННЫХ СИСТЕМАХ УПРАВЛЕНИЯ: ОПЫТ УЗБЕКИСТАНА И МЕЖДУНАРОДНАЯ ПРАКТИКА"

Аннотация

В данной статье анализируется роль искусственного интеллекта и цифровой политики в современных системах управления. Во введении обоснована актуальность политического управления в эпоху цифровых технологий. В методологии использованы методы сравнительного анализа и контент-анализа. В разделе результатов освещены реформы, проведенные в Узбекистане на примере системы электронного правительства, политики открытости и прозрачности, а также внедрения искусственного интеллекта в государственное управление. В обсуждении проводится сравнение с передовым международным опытом, подчеркивается значение данных процессов для принятия политических решений и расширения гражданского участия.

Ключевые слова: Искусственный интеллект, цифровая политика, современное управление, электронное правительство, политические реформы, гражданское участие, опыт Узбекистана, международная практика, прозрачность, политические решения.

Introduction. Bugungi kunda raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt global miqyosda siyosiy boshqaruv tizimlarining ajralmas qismiga aylanmoqda. Jahon miqyosida davlat boshqaruvi, siyosiy qarorlar qabul qilish jarayoni va fuqarolik ishtirokini kengaytirishda sun'iy intellektning o'rni tobora ortib bormoqda. Raqamli siyosat nafaqat davlat idoralari faoliyatini soddalashtirish, balki shaffoflik va ochiqlikni ta'minlash, korrupsiyaga qarshi kurashish hamda demokratik institutlarni mustahkamlashda ham muhim omil sifatida namoyon bo'lmoqda. O'zbekistonda ham 2016-yildan keyin amalga oshirilayotgan keng ko'lamli siyosiy islohotlar doirasida raqamli texnologiyalarni joriy etish masalasiga alohida e'tibor qaratilmoqda. Elektron hukumat tizimi, "raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi hamda sun'iy intellektni rivojlantirishga qaratilgan davlat dasturlari zamonaviy boshqaruvni yangi bosqichga olib chiqmoqda. Bu jarayon xalqaro tajriba bilan qiyoslaganda, O'zbekiston

siyosiy boshqaruvda innovatsion yondashuvlarni faol qo'llayotgan davlatlar safidan o'rin olayotganini ko'rsatadi. Shu bois mazkur maqolada sun'iy intellekt va raqamli siyosatning zamonaviy boshqaruv tizimlarida tutgan o'rni, O'zbekiston tajribasi hamda xalqaro amaliyotdagi ilg'or yondashuvlar tahlil qilinadi. Tadqiqotning maqsadi – raqamli siyosatning imkoniyatlari va muammolarini aniqlash hamda ularni samarali rivojlantirish yo'llarini taklif etishdan iboratdir.

Sun'iy intellekt va raqamli siyosatning nazariy asoslari: Sun'iy intellekt (SI) inson tafakkurining ayrim funksiyalarini modellashtiruvchi, axborotni qayta ishlash, tahlil qilish, prognozlash va qaror qabul qilish jarayonlarini avtomatlashtirishga xizmat qiluvchi innovatsion texnologiyalar majmuasi sifatida ta'riflanadi. Siyosiy boshqaruv tizimida esa SI texnologiyalari bir nechta muhim yo'nalishlarda qo'llanilmoqda: Ma'lumotlar tahlili (Big Data

Analytics): davlat boshqaruvida ulkan hajmdagi axborotni tezkor tahlil qilish orqali oqilona qarorlar qabul qilish imkoniyati kengaymoqda; Prognozlash imkoniyati: ijtimoiy jarayonlar va saylov natijalarini taxmin qilish, xavf-xatarlarni oldindan aniqlash imkonini beradi;

Shaffoflikni ta'minlash: elektron hukumat, onlayn portal va ochiq ma'lumotlar bazalari orqali korrupsiyaga qarshi samarali kurashish vositasiga aylanmoqda;

Xizmatlar samaradorligi: davlat idoralarining fuqarolarga xizmat ko'rsatish tezligini oshirish, byurokratik to'siqlarni kamaytirish va inson omilini qisqartirishda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Shu jihatdan qaraganda, raqamli siyosat – bu nafaqat texnologik jarayon, balki siyosiy islohotlarning strategik tarkibiy qismi sifatida ham e'tirof etiladi.

- Xalqaro tajriba: Bugungi global maydonda bir qator davlatlar sun'iy intellektni siyosiy boshqaruv tizimiga muvaffaqiyatli tatbiq etib kelmoqda. Jumladan: Estoniya – elektron hukumat tizimini yaratishda dunyoda yetakchi o'rin egallab, davlat xizmatlarining qariyb 99 foizini onlayn shaklda taqdim etmoqda;

Xitoy – sun'iy intellektdan milliy xavfsizlikni mustahkamlash, ijtimoiy boshqaruvni nazorat qilish va iqtisodiy rivojlanish strategiyasini ishlab chiqishda foydalanmoqda; AQSh va Yevropa Ittifoqi davlatlari – raqamli siyosat orqali fuqarolik jamiyatini kuchaytirish, demokratik institutlarni mustahkamlash va korrupsiyaga qarshi samarali mexanizmlarni shakllantirmoqda. Mazkur tajribalar shuni ko'rsatadiki, sun'iy intellekt siyosiy boshqaruvning samaradorligini oshirish bilan birga, davlat va jamiyat o'rtasidagi ishonchni mustahkamlashda ham alohida rol o'ynamoqda. O'zbekiston tajribasi: O'zbekistonda 2016-yildan keyin boshlangan siyosiy islohotlar doirasida raqamli texnologiyalarni joriy etishga alohida e'tibor qaratildi. Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev ta'kidlaganidek: "Raqamli texnologiyalarni joriy etish orqali biz iqtisodiyotda shaffoflikni ta'minlab, korrupsiya va byurokratiya illatlariga barham beramiz" [1]. Shu bois "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi, elektron hukumat tizimi va sun'iy intellektni rivojlantirish dasturlari zamonaviy siyosiy boshqaruvning asosiy yo'nalishlariga aylandi. Masalan: Davlat xizmatlari markazlari orqali aholiga elektron xizmatlar ko'rsatish tizimi keng joriy qilindi; Onlayn murojaatlar portali fuqarolarning siyosiy jarayonlardagi ishtirokini kengaytirdi; Sun'iy intellektni qo'llash markazlari tashkil etilib, ilmiy-tadqiqot va innovatsion ishlarni qo'llab-quvvatlanmoqda. Bu jarayon O'zbekistonni siyosiy boshqaruvda raqamli transformatsiyani faol amalga oshirayotgan davlatlar safidan mustahkam joy egallashiga xizmat qilmoqda.

Methods. Mazkur tadqiqotda mavzuni ilmiy tahlil qilish uchun bir necha uslublardan foydalanildi. Avvalo, komparativ tahlil usuli orqali O'zbekistonning raqamli siyosatdagi islohotlari xalqaro tajriba, jumladan Estoniya, Janubiy Koreya va AQSh kabi davlatlarning ilg'or yondashuvlari bilan qiyoslab o'rganildi. Shuningdek, kontent-analiz yordamida davlat hujjatlari, Prezident farmon va qarorlari, hamda ochiq manbalardagi ma'lumotlar tahlil qilindi. Tadqiqotda statistik yondashuvdan foydalanilib, elektron hukumat tizimi, raqamli xizmatlardan foydalanish ko'rsatkichlari hamda fuqarolarning siyosiy ishtirokidagi o'zgarishlar raqamlar orqali yoritildi. Shu bilan birga, siyosiy boshqaruvda sun'iy intellektdan foydalanishning nazariy asoslari va amaliy qo'llanishi ilmiy manbalar asosida o'rganildi.

Tadqiqot doirasi 2016-yildan hozirgi kungacha bo'lgan davrni qamrab oladi, chunki aynan shu davrda O'zbekistonda keng ko'lamli raqamli islohotlar amalga oshirila boshlagan. Ushbu metodlar orqali mavzu chuqur tahlil qilinib, aniq natijalar olish imkoniyati yaratildi. Tadqiqotda,

shuningdek, statistik yondashuvdan foydalanildi. Xususan, elektron hukumat tizimi samaradorligi, raqamli xizmatlardan foydalanuvchilar soni, fuqarolarning siyosiy ishtirok darajasi kabi ko'rsatkichlar raqamlar orqali tahlil qilindi. Bu esa sun'iy intellekt va raqamli texnologiyalarning siyosiy boshqaruvga ta'sirini aniq dalillar asosida yoritishga yordam berdi. Bundan tashqari, nazariy-tahliliy metod qo'llanib, siyosiy boshqaruvda sun'iy intellektdan foydalanishning ilmiy asoslari va amaliy imkoniyatlari mavjud adabiyotlar hamda xalqaro ilmiy tadqiqotlar orqali o'rganildi.

Tadqiqot doirasi 2016-yildan to hozirgi kungacha bo'lgan davrni qamrab oladi. Chunki aynan ushbu davrda O'zbekistonda keng ko'lamli raqamli islohotlar amalga oshirila boshlagan va elektron hukumat tizimi shakllanish bosqichiga o'tgan. Mazkur metodlar kompleks qo'llanilgani natijasida mavzu chuqur tahlil qilinib, sun'iy intellekt va raqamli siyosatning zamonaviy boshqaruvdagi o'rnini to'liq yoritildi, mavjud muammolar va istiqbolli yo'nalishlarni aniqlash imkoniyati yaratildi.

Results. Tadqiqot natijalariga ko'ra, O'zbekistonda so'nggi yillarda raqamli siyosatni rivojlantirish borasida sezilarli yutuqlarga erishildi. Avvalo, elektron hukumat tizimi joriy etilib, davlat xizmatlarining ko'p qismi onlayn platformalarga ko'chirildi. Bu esa fuqarolarning davlat idoralari bilan bevosita muloqotini yengillashtirdi hamda ortiqcha byurokratik to'siqlarni kamaytirdi.

Sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish bo'yicha ham dastlabki bosqichlar amalga oshirildi. Masalan, ayrim vazirlik va idoralarda sun'iy intellekt asosida ma'lumotlarni qayta ishlash, tahlil qilish va qaror qabul qilish jarayonlarini tezlashtirish amaliyoti yo'lga qo'yildi. Shuningdek, fuqarolik ishtirokini kengaytirishda raqamli platformalar muhim rol o'ynay boshladi. "Mening fikrim" portali, onlayn murojaatlar tizimi va turli elektron ovoz berish imkoniyatlari odamlarning siyosiy jarayonlardagi ishtirokini sezilarli darajada oshirdi. Xalqaro tajriba bilan qiyosiy tahlil shuni ko'rsatdiki, O'zbekiston hali rivojlangan davlatlar darajasiga chiqmagan bo'lsa-da, so'nggi yillarda amalga oshirilgan islohotlar mamlakatning raqamli siyosat sohasida tez sur'atlar bilan rivojlanayotganini tasdiqlaydi.

Discussion. O'zbekistonda amalga oshirilayotgan raqamli islohotlar siyosiy boshqaruvni modernizatsiya qilish yo'lida muhim qadam bo'ldi. Elektron hukumat tizimining kengayishi, ochiqlik va shaffoflik tamoyillarining kuchayishi siyosiy jarayonlarda ishonch muhitini mustahkamlashga xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, sun'iy intellektning dastlabki tatbiqlari boshqaruv samaradorligini oshirishda sezilarli ijobiy natijalar bermoqda. Biroq, tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, mavjud imkoniyatlar bilan bir qatorda ayrim muammolar ham mavjud. Jumladan, texnologik infratuzilmaning yetarlicha rivojlanmaganligi, kadrlar malakasining turlicha darajada bo'lishi hamda axborot xavfsizligi bilan bog'liq xatarlar raqamli siyosatning to'liq samaradorligiga to'sqinlik qilmoqda. Xalqaro tajriba bilan qiyoslaganda, Estoniya va Janubiy Koreya kabi mamlakatlarda elektron boshqaruv tizimi keng joriy etilgani, sun'iy intellekt siyosiy qarorlarni qabul qilishda faol qo'llanilayotgani kuzatiladi. O'zbekistonda esa bu jarayon endigina shakllanmoqda, biroq istiqbolda katta imkoniyatlarga ega. Demak, O'zbekistonning raqamli siyosat tajribasi ijobiy natijalar bilan birga, xalqaro standartlarni chuqurroq o'rganish va ulardan samarali foydalanishni talab qiladi. Bu jarayon siyosiy boshqaruvning sifatini oshirish, fuqarolik ishtirokini kengaytirish hamda milliy xavfsizlikni mustahkamlashda hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi. Bundan tashqari, raqamli siyosat nafaqat samaradorlikni oshiradi, balki davlat va jamiyat o'rtasidagi ijtimoiy shartnomani mustahkamlaydi. Chunki fuqarolar o'z fikrini onlayn shaklda bildirishi, qaror qabul

qilish jarayonida ishtirok etishi mumkin. Bu demokratik institutlarning barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi.

Muhokama jarayonida yana bir jihatga e'tibor qaratish lozim: raqamli siyosatning milliy xavfsizlik bilan uzviy bog'liqligi. Sun'iy intellekt va raqamli texnologiyalar qanchalik keng joriy etilsa, ularni tartibga soluvchi qonuniy asoslar shunchalik muhim bo'ladi. Shu sababli, xalqaro standartlarga mos qonunchilikni ishlab chiqish zarur. Demak, O'zbekistonning raqamli siyosat tajribasi ijobiy natijalar bilan bir qatorda, xalqaro standartlarni chuqurroq o'rganish va ulardan samarali foydalanishni talab qiladi. Kelgusida texnologik modernizatsiya, kadrlar salohiyatini oshirish va axborot xavfsizligini ta'minlash raqamli siyosatni yanada samarali qiladi. O'zbekistonda amalga oshirilayotgan raqamli islohotlar siyosiy boshqaruvni modernizatsiya qilish yo'lida muhim qadam bo'ldi. Elektron hukumat tizimining kengayishi, ochiqlik va shaffoflik tamoyillarining kuchayishi siyosiy jarayonlarda ishonch muhitini mustahkamlashga xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, sun'iy intellektning dastlabki tatbiqlari boshqaruv samaradorligini oshirishda sezilarli ijobiy natijalar bermoqda. Ammo, raqamli siyosatning samaradorligini to'liq ta'minlash uchun mavjud muammolar ham mavjud. Jumladan:

-Texnologik infratuzilma masalasi – ayrim hududlarda internet qamrovi past, bu esa elektron xizmatlardan teng foydalanishga to'sqinlik qiladi.

-Axborot xavfsizligi muammosi – davlat va jamiyatning muhim axborotlari kiberxavfsizlikka oid tahdidlarga duch kelishi mumkin.

-Kadrlar salohiyati – yangi texnologiyalarni chuqur biladigan siyosiy va texnik mutaxassislarning yetishmasligi ko'zga tashlanadi.

-Fuqarolik ishtiroki – elektron platformalar mavjud bo'lsa-da, aholining ularni faol ishlatishi hamma joyda bir xil darajada emas.

Conclusion. Yuqoridagi tahlillar shuni ko'rsatadiki, sun'iy intellekt va raqamli siyosat zamonaviy boshqaruv

tizimlarining ajralmas qismiga aylanmoqda. O'zbekistonda ham elektron hukumat tizimining shakllanishi, raqamli platformalar orqali fuqarolik ishtirokining kengayishi hamda sun'iy intellektni davlat boshqaruviga bosqichma-bosqich joriy etish sohada sezilarli yutuqlarni ta'minlamoqda. Biroq, mavjud imkoniyatlar bilan bir qatorda, texnologik infratuzilmaning yetarlicha rivojlanmaganligi, mutaxassislarning malakasining turlicha bo'lishi va axborot xavfsizligi bilan bog'liq muammolar raqamli siyosatning samaradorligiga to'sqinlik qilmoqda. Shu bois xalqaro tajribani chuqur o'rganish, ilg'or texnologik yondashuvlarni joriy etish hamda sun'iy intellektni siyosiy qarorlar qabul qilish jarayonlariga kengroq tatbiq etish zarur. Biroq, mavjud imkoniyatlar bilan bir qatorda, texnologik infratuzilmaning yetarlicha rivojlanmaganligi, mutaxassislarning malakasining turlicha bo'lishi va axborot xavfsizligi bilan bog'liq muammolar raqamli siyosatning samaradorligiga to'sqinlik qilmoqda. Shu bois xalqaro tajribani chuqur o'rganish, ilg'or texnologik yondashuvlarni joriy etish hamda sun'iy intellektni siyosiy qarorlar qabul qilish jarayonlariga kengroq tatbiq etish zarur. Takliflar:

1. Kadrlar tayyorlash – sun'iy intellekt va raqamli siyosat sohasida malakali mutaxassislarni tayyorlash uchun maxsus dasturlarni yo'lga qo'yish.

2. Axborot xavfsizligi – davlat va jamiyat manfaatlarini himoya qilish uchun milliy axborot xavfsizligi strategiyasini kuchaytirish.

3. Xalqaro hamkorlik – Estoniya, Janubiy Koreya kabi ilg'or davlatlarning tajribasini o'rganib, ularni mahalliy sharoitga moslashtirish.

Xulosa qilib aytganda, O'zbekistonning raqamli siyosat sohasidagi islohotlari kelajakda demokratik institutlarni yanada mustahkamlash, fuqarolik jamiyatining siyosiy faolligini oshirish va davlat boshqaruvining samaradorligini ta'minlashda muhim o'rin tutadi.

ADABIYOTLAR

1. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2021. – B. 45–47.
2. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008. – B. 112–115.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi PF-6079-son Farmoni "Sun'iy intellekt texnologiyalarini rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida". – 3-bet.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi PQ-6079-son Qarori "Raqamli O'zbekiston – 2030 strategiyasini tasdiqlash to'g'risida". – 2-bet.